

цьому допустили їх до роботи, то необхідно розглядати питання про їхню відповідальність. Відомо, що у серпні поточного року в Шотландії було заарештовано двох пілотів авіакомпанії United Airlines, які не пройшли належне тестування на наявність алкоголю перед польотом [4].

Кримінальна відповідальність за здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером служби руху у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин свідчить про високу суспільну небезпечність даного діяння. Внесення змін, що ми пропонуємо, дозволило б притягувати до відповідальності максимальне коло осіб, які можуть бути причетні до вчинення даного злочину.

Література

1. Самолеты падают по вине пьяных пилотов. URL: <https://www.aviaport.ru/digest/2009/03/10/168281.html>

2. Здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин (ст. 276-1 КК) URL: https://pidruchniki.com/2001122760009/pravo/zdiysnennya_profesiynoyi_diyalnosti_chlenom_ekipazhu_abo_obsługovuvannya_povitryanogo_ruhu_dispetcherom_upravlinnya

3. Повітряний кодекс України: Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 48-49. Ст. 536.

4. Двох п'яних пілотів заарештували в Шотландії URL: <https://ua.korrespondent.net/world/4125861-dvokh-pianykh-pilotiv-zaareshtuvaly-v-shotlandii>

УДК 343:615.86 (043.2)

Дрозд В.П., студентка,
Юридичний факультет,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Логвиненко А.О., старший викладач

НЕЗАКОННЕ ПОМІЩЕННЯ В ЗАКЛАД З НАДАННЯ ПСИХІАТРИЧНОЇ ДОПОМОГИ ЯК ЗЛОЧИН ПРОТИ ВОЛІ ОСОБИ

Як відомо, реалізація права на життя неможлива без реалізації права на здоров'я, що має комплексний характер і включає безліч аспектів. Сьогодні вчиняється чимало злочинів, пов'язаних з медичною сферою. Одним із таких є незаконне поміщення особи до

закладу з надання психіатричної допомоги, що відображається у статті 151 КК України.

Незважаючи на актуальність даної проблеми, увага цьому питанню приділяється недостатня.

Як показує статистика, за 2013 р. органами прокуратури обліковано 11 випадків незаконного поміщення у заклад з надання психіатричної допомоги, у 2014 р. – 6, у 2015 р. – 16, а за одинадцять місяців 2016 р. – 13 [5]. Станом на 2018р. немає жодного вироку у Єдиному державному реєстрі судових рішень за незаконне поміщення у даний заклад.

Надання особі психіатричної допомоги здійснюється на основі Закону «Про психіатричну допомогу». У ст.14 Закону зазначається, що особа може бути госпіталізована до закладу з надання психіатричної допомоги без її усвідомленої письмової згоди або без письмової згоди її законного представника, якщо її обстеження або лікування можливі лише в стаціонарних умовах, та при встановленні тяжкого психічного розладу, внаслідок чого вона: вчиняє чи виявляє реальні наміри вчинити дії, що являють собою безпосередню небезпеку для неї чи оточуючих, або неспроможна самотійно задовольняти свої основні життєві потреби на рівні, який забезпечує її життєдіяльність [2].

Але порушення вимог щодо недобровільного поміщення особи до закладу призводить до того, що там опиняються ті, які перебувають не за своєю волею і яким така медична допомога не потрібна, що, відповідно, тягне за собою відповідальність.

Прикладом може слугувати справа Анатолія Руденка, якого було безпідставно поміщено до закладу з надання психіатричної допомоги, де він пробув майже 3 роки. Звернувшись за допомогою до ЄСПЛ, чоловік вказав на 14 порушень Європейської конвенції з прав людини. Заявник стверджував, що тримання його під вартою протягом певного періоду відбувалось без рішення суду, а, отже, було незаконним, бо згідно з ст. 5 Конвенції кожен має негайно постати перед суддею і має бути забезпечено розгляд справи. Також було порушено статтю 6 Конвенції, згідно з яким заявник перебував надмірно тривалий термін і без обґрунтованих підстав [4].

Звідси виникає питання про те, чому законодавець поряд із нормою та санкцією статті 151 КК України про незаконне поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги не передбачає відповідальність за незаконне утримання особи в ньому? Адже бувають випадки, коли людина після повного одужання надалі продовжує перебувати у клініці. До такого закладу може потрапити

абсолютно здорова людина у зв'язку із незаконним заволодінням квартирою, нерухомістю та будь-яким іншим майном. Це своєрідна «бізнес тактика», яка полягає у тому, що у людини відбирають житло, продають його, а кошти привласнюють собі. Процедура проста і зрозуміла: родичі подають відповідну заяву до суду, суд, у свою чергу, призначає медичну експертизу, лікарі надають висновок, на основі якого суд позбавляє людину дієздатності та призначає опікуна, який вправі розпоряджатися майном.

Що стосується суб'єкта вчиненого злочину, то ним може бути лікар- психіатр, який приймає рішення про направлення особи до закладу з надання психіатричної допомоги. Родичі, які ініціювали поміщення особи в заклад, за наявності підстав, можуть виступати співучасниками [1].

Об'єктом злочину незаконного поміщення в заклад з надання психіатричної допомоги є свобода і здоров'я людини. Добровільна згода дієздатної особи (або прохання чи згода опікуна особи, визнаної у встановленому законом порядку недієздатної) на її поміщення в даний заклад виключає застосування ст. 151 КК України, адже посягання на її волю за таких обставин відсутнє [3, с.113].

Об'єктивна сторона злочину полягає у суспільно небезпечних діях – незаконному поміщенні в заклад з надання психіатричної допомоги завідомо психічно здорової людини. Способами вчинення можуть бути насильство, погрози, обман чи фальсифікація документів.

Як зазначає О.С. Наумова, «незаконність може полягати у порушенні заборон законодавства; вчиненні діяння без підстав, передбачених законодавством чи не в тому порядку, який для них визначений законодавством» [7, с.114].

Слід зазначити, що стаття 151 КК України є спеціальною щодо ст. 146 КК України, оскільки передбачає відповідальність за окремий вид незаконного позбавлення волі, що пов'язаний із застосуванням примусової госпіталізації за відсутності визначених законодавством підстав.

Момент вчинення даного злочину різні науковці-правники визначають по-різному, хоча поширеною є думка, що це момент закінчення оформлення документів у прийомному покої, у яких особа фігурує як пацієнт психіатричного стаціонару [6, с.131].

Грубе порушення основних прав людини у психіатричних лікарнях відбувається насамперед через те, що вони залишаються установами закритого типу, без належного громадського контролю. Доречним було б розвивати правову свідомість медперсоналу.

Необхідно провести ревізію і перевірку історій хвороб пацієнтів психіатричних лікарень на предмет незаконної примусової госпіталізації та незаконного примусового лікування. Необхідно звернути особливу увагу на випадки примушування пацієнтів з боку психіатрів до недобровільного прийому психотропних препаратів, що викликають наркотичну залежність.

Життя людини є найвищою соціальною цінністю, тому важливо забезпечити ефективну протидію всім можливим способам його обмеження та недопущення психіатрії в немедичних цілях. Дослідивши кримінально-правову норму за незаконне поміщення особи в заклад з надання психіатричної допомоги, можна стверджувати, що дана стаття на практиці майже не застосовується та потребує ретельного вивчення та вдосконалення. Було б доречним не тільки посилити санкцію статті, а й контроль за лікарями, які надають висновок, згідно з яким особа вважається недієздатною. Це сприятиме забезпеченню правильності призначуваного покарання та відповідності ступеню суспільно небезпечного діяння.

Література

1. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар / за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. ТОВ «Одіссей», 2008. 1208 с.
2. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22 лютого 2000 р. № 1489-III. URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1489-14>
3. Денисов С.Ф., Зубов Г.О. Кримінальна відповідальність за незаконне поміщення в психіатричний заклад: окремі аспекти. *Юридична наука*. 2015. №10. С. 109-113.
4. Рішення Європейського суду з прав людини в справі «Анатолій Руденко проти України» (заява № 50264/08) від 17 квітня 2014 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_a10/page
5. Статистична інформація про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування за 2013–2016 рр. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України. URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.
6. Андрушко А.В. Об'єктивна сторона незаконного поміщення в психіатричний заклад. *Вісник Запорізького національного університету*. 2015. №4 (2). С. 128-132.
7. Кримінально-правова протидія злочинам проти волі особи (за статтями розділу III Особливої частини КК України): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Наумова Ольга Сергіївна; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2017. 245 с.